

ABLONCZY BÁLINT

A francia új jobboldal győzelme

NICOLAS SARKOZY ÚTJA AZ ELYSÉE-PALOTÁIG

 NÉZŐPONT
INTÉZET

**A francia új jobboldal győzelme
Nicolas Sarkozy útja az Elysée-palotáig**

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	2
Bevezetés.....	3
I. A választási kampány általános jellemzői	6
1. Jelöltállítás	6
2. Statisztika.....	8
2.1 Rekordrészvétel	8
2.2 A protestszavazatok csökkenése.....	8
2.3 Visszatérés a hagyományos politikai erőkhöz	9
2.4 A baloldal meggyöngyülése	10
3. A média szerepe.....	11
3.1 Kapcsolatok, hálózatok	11
3.2 Televíziós vita az ország előtt.....	14
4. Társadalmi csoportok	16
4.1 Társadalmi csoportok preferenciái	16
4.2 A jelöltek és szélsőségeik.....	18
5. Az elnökválasztás néhány következménye.....	20
5.1 Miért alakultak a jobboldalra nézve kedvezően az erőviszonyok?	20
5.2 A centрупárt hatásai	21
II. Kampánystratégiák.....	25
1. Sarkozy stratégiája.....	25
1.1 Sarkozy győzelmének okai.....	25
1.2 A kampány felépítése	26
1.3 Új kampányeszközök	28
1.4 Nicolas Sarkozy gazdasági programjának főbb elemei	30
2. Royal stratégiája	32
2.1 A baloldal kudarcának okai	32
2.2 Royal útja a kudarcig.....	33
2.3 Az államfői kompetencia hiánya.....	36
2.4 Kampánygondok	38
3. A közép lázadása: Francois Bayrou stratégiája.....	39
III. Mit üzen nekünk Sarkozy győzelme?	41
IV. Irodalom	44

Bevezetés

A francia elnökválasztás a politikai élet döntő pillanata, ahol csak a legnagyobb néppártok jelöltjeinek van esélye a végső győzelemre. Az induláshoz először hivatalosan jelöltté (candidat) kell válni a ringbe szálló politikusnak. Ehhez szükséges feltételek: betöltött 23. életév, francia állampolgárság, feddhetetlenség. A közelmúltig általában az is szempont volt (noha nem volt a választhatóság feltétele), hogy valaki teljesítette-e a katonai szolgálatát. A jelöltnek a jelöltséget igazoló okmányokat legkésőbb az első fordulót megelőző 19. napon be kell nyújtania, hogy **az Alkotmánybíróság a választások előtt 16 nappal nyilvánosságra hozhassa az indulók névsorát**. A jelöltnek vagyonnyilatkozatot kell tennie, egyben meg kell szereznie legalább ötszáz „keresztapa” ajánlását. A francia gondolkodás ugyanabból indul ki, mint a magyar, amikor ez utóbbi ajánlószelvények gyűjtésére kötelezi az országgyűlési választáson indulni kívánókat. **Az ötszáz aláírás** (amelyeknek legalább harminc megyéből kell érkezni, az aláírásoknak legfeljebb egy tizede származhat egy megyéből) törvénybe foglalásának kettős logikája van: egyrészt lehetlenné tenni, hogy komolytalan jelöltek médiacirkuszává váljon az elnökválasztás, másrészt a harminc megyés szabály azt is **megakadályozza, hogy a csak egy-egy területen-régióban megfelelő hátországgal rendelkező politikus szálljon ringbe**. Az ötszáz ajánló egy körülbelül 43 ezer fős elektori testületből kerülhet ki. Ide tartoznak a szenátorok, nemzetgyűlési képviselők, megyei és régiós közgyűlések tanácsosai, polgármesterek. Egy ember egyszerre csak egy jelöltet ajánlhat. A támogatók nevét a Journal Officiel, azaz a hivatalos közlöny megjelenteti.

A jelölteknek hivatalosan mindössze három hetük van az aláírások összegyűjtésére. Örök vitatéma, hogy a rendszer nem igazságtalanul segíti-e a megfelelő hálózattal rendelkező nagy pártok jelöltjeit. Mindenesetre például a szélsőjobboldali Jean-Marie Le Pennek általában csak az utolsó pillanatban sikerül összegyűjtenie a megfelelő számú aláírást. A kampány jellegzetessége, hogy Franciaországban csak **nagyon szigorú keretek között lehet a tévében hirdetni**

(ugyanannyi idő jut minden hivatalos jelöltnek és a filmek is nagyjából hasonlóak), és a politikai vitaműsorokban különösen odafigyelnek az egyenlő megszólalási időre. Utcai óriásplakát-helyeken és újságokban nincs politikai hirdetés. Komolyan fölértékelődik a jelöltek televízióban mutatott teljesítménye, illetve a terepet megdolgozó önkéntes csapat hadrafoghatósága. A francia elnökválasztás kétfordulós, a többségi elven alapul és ilyenkor egész Franciaország egyetlen választókerület. Az első fordulóban csak akkor eredményes a választás, ha a jelölt megkapta a leadott szavazatok felét plusz egyet (ám ez idáig ez senkinek sem sikerült). A második fordulót az első utáni második vasárnapon tartják. A két szavazás közötti időszak csúcspontja a rituális televíziós vita, amely általában nem hoz egyértelmű vesztest, vagy győztest. Az értékeléskor, a közhangulat kialakulásakor ugyanakkor döntő tényező lehet, hogy ki tűnt fölkészültebbnek, ki reagált gyorsabban, vagy éppen ki ríposztzott szellemesebben. Az idei Sarkozy-Royal vita után a többség Nicolas Sarkozy-t látta meggyőzőbbnek, bár tény, hogy Ségolène Royalnak kellett többet kockáztatnia hátránya miatt, s ezért ellenfelénél offenzívabb, agresszívabb volt.

Az elnökválasztás finanszírozását három törvény is szabályozza. A jogszabályok körbehatárolják, mennyi lehet a kiadások felső határa. **Jogi személyek nem, csak pártok támogathatják a politikusok kampányát, de ennek feltételeit is részletesen szabályozzák. Magánszemélyek adományaik összegét leírhatják az adójukból. Az állami hozzájárulását eredmény szerint osztják el. Közvetlenül az állam állja a papír- és nyomdaköltségeket, a szavazólapok elkészítésével, a jelöltek politikai nyilatkozatainak megjelentetésével, végül a plakátok kiragasztásával kapcsolatos kiadásokat.** A jelölteknek visszafizetett összeg 2002-ben 50 millió euróra rúgott, ami körülbelül egyharmada volt az állam összes, elnökválasztással kapcsolatos kiadásainak.

A köztársasági elnök mandátuma majd' másfél évszázadon keresztül hét év volt, noha az időszak jelentős részében (a III. és a IV. köztársaság idején) a parlament-központú berendezkedés idején az államfő gyakorlatilag semmiféle hatalommal nem rendelkezett. A hét évet azonban 2000-ben egy népszavazás keretében öt évre csökkentették, az elmúlt évtizedek tapasztalata ugyanis azt mutatta, hogy a – megújítható – hétéves mandátum nagyon hosszú. Ennek emberi vonatkozásai is vannak: a hatalom csúcsára érő politikus általában már nem fiatal, tizennégy év alatt komolyan leromolhat az egészségi állapota (François Mitterrand 1988-ban megkezdett második ciklusa végén például már nagyon beteg volt). Másrészt a hétéves elnöki mandátum és az ötéves nemzetgyűlési ciklus óhatatlanul egyre többször eredményezte a „társbérlet” intézményét, azaz a különböző politikai családhoz tartozó elnök és parlamenti többség együttélését. Ennek elhárítására a franciák előszeretettel adnak a megválasztott elnöknek komoly fölhatalmazást a nemzetgyűlési választásokon. Ez történ az idén is, a június 10-én és 17-én megtartott választáson az UMP 313 képviselői helyet szerzett, míg a szocialistáknak 186 mandátum jutott.

A francia köztársasági elnöknek – mint látni fogjuk – komoly eszközöket adott a kezébe az alkotmány, hogy meghatározza a politikát. Elsőszámú közjogi méltóságaként nemcsak az atomfegyverek fölött rendelkező francia állam feje, hanem Andorra társuralkodója, a Becsületrend főparancsnoka, pártfogója a Francia Akadémiának, valamint a római lateráni bazilika tiszteletbeli kanonoka (mint ilyen, joga van lóháton belépni a templomba).

I. A választási kampány általános jellemzői

1. Jelöltállítás

A szocialista jelölt kiválasztásának folyamata alaposabb és demokratikusabb volt Sarkozy pártbéli megnevezésénél – ami egyben azt is illusztrálja, néha a legnagyobb demokratizmus sem elég a politikai sikerhez. **A szocialista párt** 2006 márciusában nagyszabású tagtoborzó kampányt indított, amelynek keretében **20 euróra csökkentették az éves tagdíjat, és a párt történetében először lehetőség nyílt az internetes belépésre.** Néhány hónap alatt komolyan megnövekedett a szocialisták létszáma. **2006 júniusában már 202 000 fizető párttagot regisztráltak (az év elején százezerrel kevesebb volt),** ami a nyolcvanas évek csúcsához közeli eredmény. A bővülés átrendeződést is hozott: 1945 óta a legnagyobb lélekszámú területi szervezet hagyományosan a jelentős nagyipari és bányászati múlttal rendelkező, északi Pas-de-Calais megye volt. A kampány következtében immár Párizs lett az aranyérmes, ami egyben a párt további „elpolgárosodását” is jelentette. Az új tagok érkezése alapján módosította a szervezet szociológiáját. Az egyik észak-franciaországi megyében például az új tagoknak 10 százaléka számítható csak a korábbi „útitársak” közé, míg 90 százalékuknak korábban nem volt kapcsolata párttal. **Az átlagéletkor 55 évről 43-ra csökkent** (akárcsak a nyugdíjasok aránya, ők korábban 40 százalékot jelentettek, most 15-öt), a felsőfokú végzettségűek aránya ellenben 30-ról 54 százalékra növekedett. A közalkalmazottak (jellemzően a tanárok) addigi dominanciájával szemben többen érkeztek a magánszférából. **Az új belépők között messze a legnépszerűbb politikus Royal volt.** Így ő a 2006 őszen sorra kerülő belső kampányra jobb esélyekkel készülődhetett. Több tematikus vita színezte a párt jelöltválasztás folyamatát, a politikusok járták az országot, vitatkoztak egymással Ekkor még mindegyik közvélemény-kutatás azt mutatta, ha Royal lesz a párt jelöltje, ő a legesélyesebb a végső győzelemre is. Női mivolta mellett ez volt az egyik legkomolyabb érv kiválasztása mellett: nevezetesen, hogy egyedül ő képes

legyőzni Sarkozyt. Így nem okozott nagy meglepetést, hogy a 2006 novemberi voksoláson – az interneten és a helyi irodákban egyaránt szavazó – párttagok masszívan Royalt támogatták. A politikus 60 százalékot szerzett, szemben a párt jobbszárnyát képviselő, szociáldemokrata Dominique Strauss-Kahn 20 százalékaival és a szocialisták baloldalán elhelyezkedő Laurent Fabius 18,5 százalékaival. A részvétel 80 százalék fölé kúszott, 178 ezer párttag szavazott.

Sarkozy kiválasztása jóval banálisabb volt. **Már 2004-ben bevallotta a nyilvánosság előtt, hogy gondol az elnökválasztásra „nemcsak reggel, borotválkozás közben”.** Abból sem csinált titkot, hogy az UMP 2004-ben elfoglalt elnöki széke a megfelelő pozíció ahhoz, hogy a pártot elnöki ambíciói szolgálatába állítsa. Első emberként tagtoborzó kampányt indított, amelynek következtében **300 ezer taggal az UMP hamar a legnagyobb francia párt lett.** Tavaly novemberben, nem sokkal azután, hogy Royalt kiválasztották a szocialista pártban, **Sarkozy a regionális sajtónak adott interjújában bejelentette, elindul az Elysée-palotáért.** Szándékát szinte azonnal támogatta politikai családja. Az UMP-ben nem volt belső versengés, jóllehet Michéle-Alliot Marie akkori védelmi-, most belügyminiszter egy ideig lebegtette indulási szándékát. Azonban az ő célja is vélhetően csak politikai súlyának növelése, Sarkozy elnökké választása utáni alkupozíciójának erősítése volt. Az UMP-ben a tagság interneten szavazott, 69 százalékos részvétel mellett 98 százalék voksolt Sarkozyre. Az eredményt a Párizs melletti Le Bourget-ban tartott óriásgyűlésen hirdették ki, a meglepetésnek természetesen nem volt helye, az ötvenezer fős rendezvény másodpercre meg volt tervezve.

2. Statisztika

2.1 Rekordrészvétel

A francia elnökválasztás elemzésénél az első, különösen szembeötlő tény a magas részvétel. Míg öt évvel ezelőtt az első forduló negatív részvételi csúcsot döntött (a szavazásra jogosultak 71,6 százaléka vett részt a voksoláson), most **a jogosultak majdnem 84 százaléka ott volt az urnáknál április 22-én.** Ennél többen csak egyszer szavaztak az ötven éves V. köztársaság történetében, mégpedig az első közvetlen elnökválasztáson 1965-ben (84,75 százalékos volt a részvétel). Akkor de Gaulle tábornok fölényesen nyert. A mostani magas részvétel a francia elemzőket, a politikusokat is némiképp meglepte és egy évtizedes folyamat végére tett pontot: az elmúlt időszakban ugyanis a protestszavazatok állandó növekedését, s a választási részvétel állandó csökkenését figyelhettük meg. Ez persze nem jelenti a politikával való végleges kibékülést, mindössze annyit, hogy a franciák jelentős része most magára ismert a három nagy párt (UMP, PS, UDF) jelöltjeiben – vagy legalábbis nem viseltetett olyan ellenszenvvel velük szemben, mint elődeikkel.

2.2 A protestszavazatok csökkenése

Mint említettük, tíz éve folyamatosan nőtt az elégedetlenséget kifejező, establishment-ellenes, sokszor szélsőséges jelöltekre leadott szavazatok száma, olyannyira, hogy a protestvoksok 2002-ben többségivé váltak. 1995-ben a kis jelöltekre (Laguiller, Voynet, de Villiers, Le Pen, Cheminade) adott szavazatok tették ki az összes voks 28,64 százalékát. **2002-ben a tizenkét rendszerellenes, szélsőséges vagy egyszerűen csak nyilvánvalóan esélytelen jelölt** (Gluckstein, Laguiller, Besancenot, Taubira, Chevénement, Mamère, Lepage, Madelin, Boutin, Le Pen, Mégret, Saint-Josse) **a leadott voksok 53,75 százalékát szerezte meg.**

Idén tavasszal a nyolc, fentebb említett kategóriába sorolható jelölt (Schivardi, Laguiller, Besancenot, Bové, Voynet, de Villiers, Le Pen, Nihous) **már csak 22,6 százalékot szerzett.** Nem véletlen a fenti folyamat, a franciák az elmúlt években többször is nagy tömegekben fejezték ki nemtetszésüket (gondoljunk csak az uniós alkotmány masszív, 55 százalékos elutasítására 2005-ben). Valószínűnek tűnik ugyanakkor, hogy maguk is belátták az egyszerű tiltakozás zsákutcás jellegét, s az idei választáskor figyelmük újra a „hagyományos” jelöltek felé fordult. Igaz, mint látni fogjuk, Sarkozy és Royal is szakítást jelent a politizálás „rég” módszereivel.

2.3 Visszatérés a hagyományos politikai erőkhöz

Jeleztük, hogy a korábbi években a protestszavazatok száma választásról választásra nőtt. A folyamat idén megfordult: az UMP jelöltje, Nicolas Sarkozy, a PS jelöltje, Ségolène Royal és az UDF-es Francois Bayrou a szavazatok 75 százalékát söpörte be, miközben a 2002-es elnökválasztáson pártjaik versenyzői (hármójuk közül csak Bayrou indult öt éve) csak 43 százalékot szereztek.

A második fordulóra került két jelölt, Royal és Sarkozy a szavazatok 56 százalékát szerezte meg, miközben 2002-ben Chirac és Le Pen csak 36-ot, 1995-ben Chirac és Jospin 44-et, 1988-ban Chirac és Mitterrand 54-et tudhatott magáénak. Úgy tűnik tehát, hogy **a politika folyamatos legitimitásvesztése megállt.** Sőt, Nicolas Sarkozy az első fordulóban a francia jobboldal egyik legjobb eredményét érte el az V. köztársaság történetében. A szavazatok 31,18 százalékának megszerzésével messze maga mögött hagyta korábbi mentora, majd ellensége, Chirac összes első forduló eredményét (18 százalék 1981-ben, 19,96 százalék 1988-ban, 20,84 százalék 1995-ben, 19,88 százalék 2002-ben). Mindössze az elnöki széket 48 évesen elfoglaló, a hosszú de gaulle-i, pompidou-i kormányzással szakító, centrista, az UDF-et megalapító Valéry Giscard d’Estaing ért el nála jobb eredményt 1974-ben (32,6 százalék). Ségolène Royal 25,87 százaléka megegyezik az első baloldali elnökként megválasztott François Mitterrand 1981-es eredményével (25,85 százalék) és

világosan jobb Lionel Jospin korábbi eredményeinél (23,30 százalék 1995-ben, 16,18 százalék 2002-ben).

Ám a tisztos szocialista eredményt mutató kép csalóka, a baloldal komoly válságban van (ezt világosan megmutatták a nemzetgyűlési választások és a jelenleg is tartó szocialista belharc). Ha Lionel Jospin, az idén nem indult baloldali radikális Christine Taubira és a baloldali republikánus, korábbi szocialista Jean-Pierre Chevènement 2002-es eredményét összeadjuk (23,83 százalék), akkor Royal plusz két százaléka már nem is olyan sok. Különösen, ha figyelembe vesszük, hogy Royalt a megújított francia baloldal szimbólumaként emelte pajzsra a szocialista tábor.

2.4 A baloldal meggyöngülése

A 2007-es elnökválasztáson induló hét, legkülönbözőbb árnyalatú baloldali jelölt a szavazatok 36,4 százalékát szerezte meg. A négy jobboldali (köztük a centrista Bayrou) ellenben 62,4 százalékot szerzett. Nicolas Sarkozy sokkal jobb helyzetben várhatta az elnökválasztás második fordulóját, noha a baloldali jelöltek – egy kivételével – mind Royal támogatására szólítottak föl. Sarkozynek annak ellenére komolyabb tartalékai voltak, hogy csak az ideológiailag az UMP és a Front National között elhelyezkedő MPF (Mouvement pour la France – Mozgalom Franciaországért) elnöke, a 2,8 százalékot elérő Philippe de Villiers szólított föl a részben magyar származású politikus támogatására. Az előny a sajátos francia politikai hagyományból származott. **Régi politikai közhely, hogy az elnökválasztáson a jelöltek soha nem tulajdonosai a rájuk adott szavazatoknak. Hiába támadta a kampányban és hiába nem nyilatkozott a 10,5 százalékot szerzett Jean-Marie Le Pen, a Front National szavazói vezérük iránymutatása nélkül is Sarkozyre voksoltak a második fordulóban.** Aminthogy arra is számítani lehetett, hogy a baloldallal közös pontokat hangsúlyozó Bayrou szavazóbázisának jobboldali része (azaz a 18 százaléknyi szavazó majd' fele) is Sarkozyt támogatja majd.

Ennek megakadályozására a francia baloldal a magyarországi politikai életből ismert módszerekkel igyekezett csökkenteni Sarkozy esélyeit. A jobboldali jelölt „megosztó” személyiségét hangsúlyozták, „félelemkeltőnek” igyekeztek beállítani. Sőt, Royal a második forduló előtt azzal riogatott, hogy Sarkozy megválasztása esetén a külvárosokban zavargások törhetnek ki.

3. A média szerepe

3.1 Kapcsolatok, hálózatok

Az írott és elektronikus sajtóval ápoltságban jelentős különbségeket figyelhetünk meg a két jelölnél. Először is **Sarkozy sokkal régebb óta volt az országos politikában, mint Royal, ezért több ideje és lehetősége volt a megfelelő hálózat kiépítésére.** Ritkán említik, de az a tény, hogy Sarkozy majd’ két évtizeden keresztül a nagyon elegáns párizsi külváros, Neuilly-sur-Seine polgármestere volt, komoly előnyt jelentett számára. Franciaországban a mi XII. kerületünknek megfelelő híre van Neuilly-nek: azaz ott lakik mindenki, aki „számít” (híres színészek, iparmágnások, arisztokraták). **Sarkozy személyes kapcsolatba került a francia felső tízezerrel.** Polgármesterként ő eskette azokat, akik ezt kérték, de mindig lehetett hozzá fordulni bármilyen kéréssel.

Az évek folyamán Sarkozy Neuilly-ben és az országos politikában is **kiemelt figyelmet fordított a sajtómágnásokkal ápoltságára.** Így legfelsőbb baráti köréhez számítható Serge Dassault, a jobboldali Le Figaro napilap tulajdonosa, Arnaud Lagardère, a hatalmas Hachette könyvkiadó és a népszerű Europe 1 és Europe 2 rádiók tulajdonosa (akinek Dassault-hoz hasonlóan komoly érdekeltségei vannak a védelmi iparban is), Martin Bouygues, aki telekommunikációs és építési óriásvállalatai mellett a legnézettebb francia tévé, a kereskedelmi TF1 tulajdonosa, akárcsak Vincent Bolloré, a Canal 8 tévécsatorna befektetője (az ő yachtján pihent

Sarkozy megválasztását követően). Szintén Sarkozy-közelinek számít Edouard de Rothschild, aki paradox módon a hatalmas veszteséggel küszködő, szélsőbaloldali, ám jól szerkesztett és befolyásos Libération megmentője is egyben.

A közeli viszony persze nem jelentett direkt kampányolást az adott csoportokhoz tartozó sajtótermékekben, a Libérationban például különösen nem. Ráadásul, akárcsak nálunk, az újságírók többsége Franciaországban is inkább baloldali szimpatizáns. Ám a tulajdonosokkal ápolt személyes kapcsolatnak köszönhetően Sarkozy nagyon jól informált volt a szerkesztőségek belső életéről, a tervezett témákról. Sőt, két újságíró, a Lagardère-csoporthoz tartozó Paris Match című színvonalas fél-bulvárlap főszerkesztője, Alain Genestar, és a Figaro Magazine vezetője, Joseph Macé-Scaron is állítólag Sarkozy nyomására lett kirúgva munkahelyéről. Egyes hírforrások szerint azért kellett „bűnhődniük”, mert túl nagy terjedelmet szenteltek Sarkozy válságba jutott házasságának.

Sarkozy erős médiajelenléte azzal is magyarázható, hogy jó viszonyt ápol a legkülönbözőbb nézetű és pártállású újságírókkal. A politikusról az egész francia sajtó tudja, hogy szívesen beszélget „off recordban” utazásai alatt és meglehetősen színes egyéniség, anekdotákkal szórakoztatja a média munkatársait. Megbeszélte interjút szinte soha nem mondott le és gyakran érdeklődött a kampányának követéséért felelős újságírók hogyan élték felől – ez a közvetlenség pedig sokszor még az amúgy kritikusabb hangokat is tompította. A nagytulajdonosokhoz és az újságírókhoz fűződő kapcsolatai jól jöttek Sarkozy-nek, amikor miniszteri, pártelnöki vagy éppen elnökjelölti programját népszerűsítette. A felmérések szerint az elmúlt öt év legtöbbet szereplő politikusaként Nicolas Sarkozy, aki céltudatos médiatervezéssel érte el, hogy akcióit, sajtótájékoztatóit, interjúit minél több ember láthassa, hallhassa. Kétszer is nézőcsúcsot döntött például 2004-ben és 2005-ben a *100 minutes pour convaincre* (100 perc a meggyőzésre) című televíziós politika magazinban a közszolgálati televízió kettős csatornáján. Az állandó sajtójelenlét miatt persze sok kritikát is kapott. Többen felrötták a politikusnak, hogy a televíziók

tulajdonosaival, vezető újságírókkal ápolta jó kapcsolatának is köszönhető a kitüntetett figyelem. Ezt persze Sarkozy mindig cáfolta.

A céltudatos és folyamatos médiajelenlét azért is szembeszökő, mert **Royal az ellenkező végletet képviselte. Meg volt győződve arról: a média Sarkozy zsoldjában áll és még a „baráti” lapokat is meglepte azzal, hogy jobboldalisággal vádolta meg őket.** Mivel a nagytőke és a nagytulajdonosok Franciorszámban valóban inkább jobboldali szimpatizánsok, némi alapja volt is a tartózkodásnak. Ám a helyzet annyira elmérgeződött, hogy Royal a nemzetgyűlési választásokat követően a magyarnál összehasonlíthatatlanul kiegyensúlyozottabb közszolgálati médiával is méltatlan vitába keveredett. A többmillió francia által nézett közszolgálati France2 csatorna híradójában, egy tudósítást követően élő adásban vádolta meg a műsort vezető David Pujadast és az egész csatornát „elfogadhatatlan egyoldalúsággal.” A hozzá közelebb álló sajtóval sem alakult jól a viszonya. Még az egyébként centrista, balközép Le Monde-nak (a legnagyobb példányszámú politikai napilap) is odavágott egy vidéki útja alkalmával: amit a lap tudósítója persze meg is írt, tovább bőszítve Royalt. Így nem csoda, hogy **nyíltan viszonylag kevesen támogatták a szocialista politikust.** Mellé állt a kampányhajrában a legnagyobb példányszámú, elsősorban a baloldali értelmiség által olvasott Nouvel Observateur című hetilap és a már említett Libération. Ez a támogatás sem jelentett természetesen kritikátlan csodálatot – ebből a szempontból a francia sajtó kampány idején mutatott teljesítménye üdítően hatott a magyar viszonyokhoz szokott megfigyelőnek.

Royal sajtókapcsolatainak további gyöngesége volt, hogy nem tudott személyes viszonyt kialakítani a meghatározó politikai újságírókkal. Kampányának szervezetlenségére jellemző, hogy **többször nem ment el a megbeszélte interjúra,** különösen kínos helyzetbe hozva újságokat, tévéket.

3.2 Televíziós vita az ország előtt

A két jelölt között a második fordulót megelőzően május 2-án lezajlott vita sok szempontból rendhagyó volt. Bár a műfaj régóta létezik, még soha nem fordult elő, hogy két, korábban az Elysée-palotára nem pályázó versenyző vitatkozzon. Soha ennyien még nem kísérték figyelemmel egy politikai műsort Franciaországban, **több mint 20 millió televíziókészüléken ment a vita** (a nézők száma valószínűleg még magasabb volt, mert gyakran előfordult, hogy egy helyen többen is figyelemmel kísérték a megméretkezést). **A két és félórás eszmecsere előre meghatározott témakörökben zajlott, a két műsorvezetőnek csak annyi volt a szerepe, hogy a következő, éppen aktuális kérdéseket tették fel.** Így több tér maradt a vitának, s **a két jelölt többször éles szóváltásba keveredett egymással.** A legfőbb, előre kijelölt témák: a munkanélküliség, az egészségügyi rendszer, a közbiztonság, a bevándorlás, az oktatás, a nyugdíjrendszer, az Európai Unió és a környezetvédelem. Sokakat meglepő módon **felcserélődtek a szerepek:** a korábban konszenzuskészségét, nyitottságát (azaz „női” erényeit) hangsúlyozó **Royal többször keményen támadta Sarkozyt, akit igyekezett felelősségre vonni az elmúlt öt év jobbközép kormányzásának kudarcai miatt.** Stratégiája azonban helyzetéből adódott: az előny megtartására berendezkedett Sarkozyvel szemben neki támadnia kellett, hogy az első forduló eredménye után vészesen csökkenő esélyeit valamennyire növelni tudja. A korábban hiperaktívnek és sokszor agresszívnek nevezett **Sarkozy visszafogott volt, ugyanakkor elkerülte a védekező magatartás csapdáit. Többször keményen visszakérdezett Royalnak (például arról, hogy miből tervezi a fölemelni a nyugdíjakat), s ezzel láthatóan zavarba hozta a szocialista politikust, aki a kényesebb helyzetekből azzal vágta ki magát, hogy megválasztása esetén a fontosabb kérdésekről osztársadalmi vitát kezdeményez majd. Sarkozy nem hagyta annyiban, és meglehetősen szarkasztikusan megjegyezte: „Önt hallgatva, asszonyom, igazán nem tudom, hogy megválasztása esetén ki fog majd kormányozni.” Sarkozy ugyanakkor tévedett például az atomenergiával kapcsolatos kérdésekben, s általában elmondható, hogy a**

környezetvédelem nem volt az erőssége. Sarkozy kíméletlenül kihasználta, ha ellenfele (bizonyos társadalmi csoportok szavazatának elvesztésétől félve) nem nyilvánított határozott véleményt egy-egy kérdésben. Ilyen volt például Törökország uniós tagságának a kérdése. Sarkozy tudta jól, hogy ez a téma különösen érzékeny még a baloldali szavazóknál is, s a jobboldali, szélsőjobboldali szavazóknak meg kifejezetten vesszőparipája. Így megethette, hogy nyíltan a török uniós tagság ellen foglalt állást, hangsúlyozva persze a Törökországgal fenntartandó különleges kapcsolat szükségességét. Mikor azonban Royal kitért a kérdés elől (a nyitottságot és toleranciát hirdető francia baloldal jelöltjeként nem mondhatott nyíltan nemet, de a török tagságtól az állásuk elvesztésétől tartó baloldali munkások rettegnek), **újra és újra nekiszegezte azt, erősítve a Royal felszínességéről, határozatlanságáról sokakban kialakult képet.**

Bár az adást követően Royal diadalt ült (a lapok kampánycsapatának győzelmi hangulatáról írtak), s egyértelmű győztest valóban nem is lehetett hirdetni, Sarkozy jött ki jobban az összecsapásokból. **A közvélemény-kutatások egybehangzóan azt mutatták, a volt belügyminisztert felkészültebbnek, hitelesebbnek, egyenesebbnek, és ami a legfontosabb: az elnöki posztra alkalmasabbnak látták a franciák.** Az Opinionway-intézet vitát követő felmérése szerint Royalt 31, míg Sarkozyt 53 százalék tartotta meggyőzőbbnek. Sarkozyt a franciák jobbnak találták többek között a munkanélküliség elleni harc (47 százalék 24 ellenében), a közbiztonság (60/17), a bevándorlás (65/13), az adóreform (52/21), az eladósodottság elleni harc (48/17), a lakáshelyzet javítása (42/32) tekintetében. Royal egyértelmű győzelmet csak a mozgássérült gyerekek iskolai elhelyezésében (47 százalék találta őt meggyőzőbbnek, szemben Sarkozy 30 százalékával), a környezetvédelemben (53/21), a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentésében (46/27) aratott. Márpedig a kampányban a franciákat leginkább a munkanélküliség, a közbiztonság és a lakáshelyzet foglalkoztatta. Így ezeken a stratégiai területeken Sarkozy meggyőző teljesítménye tovább erősítette államférfiúi imázsát.

4. Társadalmi csoportok

4.1 Társadalmi csoportok preferenciái

A 2007-es elnökválasztás komoly szociológiai tanulságokat is hordozott. **Sarkozy nagyon jó eredményt tudott hozni olyan területeken és társadalmi csoportokban, melyek korábban nem voltak a francia jobboldal bástyái.** Ennek a sikernek két összetevője is lehet. Az általános érték–relativizáció korában, a munkanélküliségtől, a bűnözéstől, a terrorizmustól való félelem korában megnőtt a franciák „kapaszkodók” iránti vágya. A munka, a becsület, a tekintély hangsúlyozásával Sarkozy kiválóan kiszolgálta a franciák ezen igényét. A siker másik eleme a francia jobboldal átalakulása. A nemrégiben elhunyt neves politológus-történész René Rémond kategorizálása szerint az elmúlt évszázadokban a francia jobboldal bourbonista, orléanista és bonapartista áramlatokra tagozódott. A huszadik-huszonegyedik században az orléans-i irány gazdasági értelemben liberális, szociológiáját tekintve nagypolgári: ennek a legmarkánsabb képviselője Valéry Giscard d’Estaing és Edouard Balladur volt miniszterelnök. Sarkozy ellenben inkább a bonapartista (nem I. Napóleon, hanem a köztársasági elnök és császár III. Napóleon) hagyomány örököse. Ez az ideológiai áramlat az orléans-inál populárisabb szelete a francia jobboldalnak. Gazdasági téren pragmatikus, de mindig nagy hangsúlyt fektet a francia ipar védelmére. Rendpárti vonása az állam tekintélyének helyreállításában, megerősítésében ragadható meg. Nem véletlen, hogy Sarkozy hangsúlyosan vállalta a kampányban Charles de Gaulle tábornok örökségét, aki szintén ezen sarokpontokra építette politikáját (a magyar származású politikus demonstratívan fölkereste Colombey-les-Deux-Églises-ben a tábornok sírját). Sarkozy programja, stílusa persze jóval összetettebb ennél, nem redukálható egyetlen ideológiai örökségre, de kétségtelen, hogy politikai identitásának alapját a gaulleizmus eszméi jelentik.

1. táblázat - Társadalmi kategóriák szavazása

	Sarkozy	Royal
Kézművesek, kereskedők	82 %	18 %
Földművelők	67 %	33 %
Szabadfoglalkozásúak és felsővezetők	52 %	48 %
Beosztottak, alsó- és középvezetők	49 %	51 %
Alkalmazottak	49 %	51 %
Munkások	46 %	54 %

Szavazók életkori megoszlása

	Sarkozy	Royal
Hetven év fölött	68 %	32 %
60 és 69 év között	61 %	39 %
45 és 59 év között	45 %	55 %
35 és 44 éve között	50 %	50 %
25 és 34 év között	57 %	43 %
18 és 25 év között	42 %	58 %

Szavazatok megoszlása a nemek között

	Sarkozy	Royal
Férfiak	54 %	46 %
Nők	52 %	48 %

(Forrás: Ipsos kutatóintézet)

Az adatokból jól látszik, hogy miközben Nicolas Sarkozy képes volt megtartani a jobboldal hagyományos előnyét a földművesek és a kereskedők, kézművesek között, **jelentősen csökkentette pártja tradicionális hátrányát az alkalmazottak, sőt a munkások között. Ezt javarészt a munkára, a vásárlóerő növekedésére**

alapozott stratégiával érhető el. A nyugdíjasok közötti jelentős előnyét **rendpárti, közbiztonság-központú diskurzusának köszönheti.** Érdekes fejlemény, hogy miközben (az általában még tanuló) 18-24 évesek elég nagy számban utasítják el politikáját, az életüket kezdő, családot alapító 25-34 évesek sokkal inkább támogatták.

4.2 A jelöltek és szélsőségeik

Mindkét jelölt kampánystratégiájában fontos szerepet kapott saját politikai oldala radikálisainak megnyerése. Ebből a szempontból Sarkozy stratégiája jobban átgondoltnak tűnt és több ideje is volt a kivitelezésre. A kampányban markánssá váló elképzelés (azaz **a Front Nationalt megfojtó „halálos ölelés”**) első elemei már 2002-ben, belügyminiszteri működésének legelején előtűntek. Sőt, még korábban: a politikus már 1998-tól hangoztatta, hogy a Front Nationalra szavazókra szüksége van a republikánus jobboldalnak. A többi jobbközép és balközép politikustól eltérően **Sarkozy nem volt hajlandó politikai karanténba zárni a javarészt nem szélsőjobboldali, hanem „csak” frusztrált és elégedetlen FN-szavazókat. Mindenfajta együttműködést elutasított a szélsőjobboldallal (ezt az alapvetést egyébként még belügyminiszterként Jean-Marie Le Penel folytatott vitája idején leszögezte), ám egyre-másra olyan témákat vetett fel, amelyekről tudni lehetett, kiváltják az FN-szavazók érdeklődését.** Az elképzelés megvalósítását megkönnyítette, hogy paradox módon 2002-ben, eddigi legjobb eredményük dacára (Jean-Marie Le Pen bejutott a második fordulóra, kiütve ezzel a szocialista Lionel Jospint) az FN-szavazók megtapasztalhatták: jelöltjüknek soha nem lesz valódi esélye az elnöki szék meghódítására. A 2002-ben országszerte lezajlott „demokráciavédő” mozgósítás, Chirac 83 százalékos eredménye megmutatta, ha egy FN-szavazó hasznosan akarja leadni szavazatát, akkor bizony jól teszi, ha nem Le Pen tünteti ki bizalmával. Ezt a stratégiát érzékelte a baloldal is. A szocialista párt egyik vezetője, Royal későbbi kampányszóvivője (aki most viszont Sarkozy egyik kormánybizottságának meghívottja), Jack Lang kijelentette: Sarkozy demokrata

ugyan, de „vannak paraxenofób kisiklásai”. Belügyminiszterként Sarkozy rá is játszott az FN-szavazók által (is) követelt kemény kéz politikára. A bevándorlás feltételeinek megszigorítása, a rendőrség eszközállományának fejlesztése, a rendpárti diskurzus elnyerte az FN-szavazók tetszését. A kampányban ehhez járult a nemzeti identitás kérdésnek előkerülése (amely évtizedek óta nem szerepelt az elnökválasztás agendájában), amely csak ráerősített erre a folyamatra – Sarkozy ebben a kérdésben elfoglalt patrióta álláspontját az FN-szimpatizánsok majdnem olyan arányban támogatták, mint az UMP-szavazók.

Mindezek együtt oda vezettek, hogy Le Pen húsz év óta a legalacsonyabb eredményét érte el, majdnem hét százalékot csúszott vissza a 2002-es 17 százalékos csúcshoz képest. A tőle elvándorlók pedig kimutathatóan Sarkozynél landoltak, ami lehetővé tette a politikus végső győzelmét.

Royal stratégiája messze nem volt ennyire koherens és legfőképpen nem volt ennyire eredményes. A politikus alapproblémáját végig nem tudta megoldani a kampány alatt. Mivel a szocialista párt különféle irányzatain fölül állt, nem volt valódi kapcsolata a PS-től balra elhelyezkedő erővel. **Ráadásul a szélsőbal gyanús „jobboldali” elhajlásokkal (fiatal bűnözők katonai felügyelettel történő átnevelése, nemzeti himnusz éneklése, nemzeti zászló kultusza, stb.) vádolta Royalt,** így az idő előrehaladtával a megegyezés reménye is eltűnt. A baloldali szavazatok elaprózódásának veszélyét érezte Royal is (2002-ben többek között ez vezetett Jospin kieséséhez), ezért nagy erőket vetett be potenciális ellenfelek meggyőzésére. Így például Royal mellé állt és nem indult el önálló jelöltként a baloldali radikális Christine Taubira (2002-ben két százalékot szerzett) és a PS korábbi meghatározó politikusa, a Polgárok Mozgalmának vezetője, Jean-Pierre Chevènement (2002-ben 5,3 százalékot szerzett). Platformjának szélesítése azonban itt megállt: míg Sarkozy csak Le Pennel, az „úri szélsőjobboldal” képviselőjével, Philippe de Villiers-vel harcolt a jobboldali szavazatokért, Royalnak jóval nehezebb feladata volt. Az ő potenciális szavazótáborát apasztotta a kommunista Marie-

George Buffet (1,93 százalékot ért el a választás első fordulójában), a baloldali zöld Dominique Woynet (1,57 százalék), Arlette Laguiller, a trockista Munkásharc jelöltje (1,33 százalék), az altermondialista José Bové (1,32) és a szélsőbaloldal legerősebb jelöltje, a szintén trockista Forradalmi Kommunista Liga jelöltje Olivier Besancenot (4 százalék). Bár Besancenot kivételével mindegyik jelölt Royal támogatására hívták föl a második fordulóban, ez már kevés volt Sarkozy győztes lendülete ellen. Már csak azért is, mert a kampányban Royal kevés gesztust tett a szélsőbaloldalnak, leginkább még formai elemekben mutatkozott meg a baloldali szolidaritás („részvételi demokrácia” hangsúlyozása, szakszervezetekkel való szoros együttműködés ígérete, stb.). A két forduló között a „kicsik” némiképp elárulva érezték magukat: bár megszerveztek egy nagy, közös baloldali koncertet a párizsi Charléty stadionban a korábbi jelöltek és Royal részvételével, a szocialista politikus sokkal inkább a centrista Bayrou szavazóinak udvarolt (közös tévévita, centrista miniszterelnök kinevezésének meglebegtetése stb.). Ezt a taktikát azonban nemcsak a szélsőbaloldal kritizálta, hanem saját pártjának balszárnya is.

5. Az elnökválasztás néhány következménye

5.1 Miért alakultak a jobboldalra nézve kedvezően az erőviszonyok?

A jobboldal vitathatatlan vezetőjeként Sarkozy ráérezett a francia társadalom egyre jelentősebb csoportjaiban megfigyelhető jobbratulódásra. Hosszú évek szisztematikus munkájának köszönhetően **polgárjogot nyert a munkáról, a becsületről, a hazáról szóló diskurzus**. A stratégiai kezdeményezés taktikai előnyt is hozott, mivel Sarkozy tematizálása a korábban szélsőjobbra szavazók jelentős részét meghódította.

A politikus győzelmének másik fontos és tanulságos eleme, hogy Chirac elnökkel és de Villepin miniszterelnökkel vívott csatái révén Sarkozy sikerrel pozícionálta magát

a jobboldali megújulás embereként. Ezzel a hatalmon lévők leváltásához szokott franciák tömegeiben azt a benyomást erősítette, hogy politikája valójában gyökeresen új megoldásokat hoz a problémákra – szociális, gazdasági területen egyaránt. Mindez azért is különösen figyelemreméltó, mert huszonöt éven keresztül a franciák folyamatosan leléptették az őket kormányzókat. Az V. köztársaságban nagyon régen fordult elő utoljára, hogy a távozó elnököt politikai családjának egy másik tagja követi.

5.2 A centropárt hatásai

A neo-gaulle-ista mozgalom (RPR, majd 2002-től UMP) természetes szövetségese évtizedeken keresztül a centrista UDF volt. Az elmúlt néhány évben, de különösen a választási kampány idején az UDF elnöke, s egyben jelöltje véget vetett ennek a szövetségnek, a bal- és jobboldal közé pozicionálta magát (ebben kicsit emlékeztet az MDF politikájára). Hogy stratégiájának súlyt adjon, Bayrou a választáson elért 18 százalékos nagyszerűnek számító eredményére (2002-ben 6,8-at szerzett) alapozva létrehozta a Mouvement Démocrate-ot (MoDem – Demokrata Mozgalom). Két ok miatt is kétséges azonban, hogy stratégiája sikerre vezet-e. A mellette hűségesen kitartó parlamenti frakció döntő többsége nem követte őt, sőt, Nicolas Sarkozy táborába álltak **A frakció 29 képviselőből huszonöt elhagyta Bayrou-t, mert számba vették, hogy választókerületükben UMP-s rivális esetén gyakorlatilag nincs esélyük a győzelemre** a nemzetgyűlési választásokon (2002-ben az UMP nem állított ellenjelölteket a Nemzetgyűlésbe később bejutó UDF-eseknek). Bayrou politikai beágyazottsága tehát egyik percről a másikra eltűnt és nagy kérdés, hogy az elnökválasztás meglepetésembere forintosítani tudja-e rokonszenvtőkét. Mindenesetre a nemzetgyűlési választások eredménye – a Nemzetgyűlés MoDem „frakciója” mindössze négy főből áll – kétségessé teszi, hogy Sarkozy centrista kritikájával sikerül-e tartósan táborot verni a francia közéletben. A dolgot nehezíti, hogy az UMP-ben már korábban is voltak centrista politikusok, idén nyáron pedig a védelmi miniszterré avansált Hervé Morin vezetésével a Bayrou-t elhagyó

képviselők megalapították a Nouveau Centre (Új közép) elnevezésű formációt. Amelynek szavazatvonzó képessége nyilván kicsi, de arra alkalmas, hogy a kormánytöbbségen belül lefoglalja a centrista márkanévet. Ráadásul az V. köztársaság rendszere a bipolarizációnak kedvez, ebben egy új, önmagát középre pozicionáló politikai erőnek nagyon nehéz megkapaszkodnia. **Bayrou stratégiájának azért lett hatása a baloldalra is, mert újfajta politikáját nemcsak a jobboldallal való együttműködéstől idegenkedő centristák találták rokonszenvesnek, hanem számtalan, a szocialista pártból és Royalból kiábrándult baloldali is.**

Ez az új centrizmus megmozgatta a szocialista párt vezetőit is. Utóbbiak ugyanis az 1970-es évek óta a baloldal uniója jegyében szoros együttműködést építettek ki a kommunista párttal (PCF) és több, kisebb baloldali tömörüléssel (zöldek, Polgárok Mozgalma, baloldali radikálisok). Ebbe viszont nem fért bele az UDF-fel való kokettálás. Bayrou autonómiatörekvései megváltoztatták a helyzetet, ráadásul a PS korábbi partnerei gyakorlatilag eltűntek (a zöld Dominique Voynet 1,6, a kommunista Marie-George Buffet 1,9 százalékot szerzett az elnökválasztáson). Royal ezért a két forduló között Bayrou felé fordult, még televíziós vitában is részt vettek április 28-án. A két jelölt Sarkozyt is fölkererte vitára, de ebből ő természetesen nem kért. Royal még azt is megígérte, hogy győzelme esetén centrista miniszterelnököt nevez ki.

Ez az alapvetően szavazatmaximálási szempontok miatt kitalált royali stratégia nagyban emlékeztet a második világháború utáni francia mérsékelt baloldali politikájára. Akkor ugyanis a kommunista párt még jóval erősebb volt, de egyszersmind karanténba is zárta a többi erő. Ezért a szocialisták a radikálisokkal működtek együtt.

2. táblázat Közvélemény-kutatások az első forduló előtt

	Sarkozy	Royal	Bayrou	Le Pen
december 13. BVA	32 %	35 %	8 %	9 %
január 18. CSA	30 %	29 %	9 %	15 %
január 26. IFOP	32,5 %	28 %	12,5 %	11 %
január 29. LH2	31 %	29 %	14 %	10 %
február 13. IFOP	33,5 %	26 %	14 %	10 %
február 26. IPSOS	31 %	26 %	17,5 %	13 %
március 6. LH2	28 %	27 %	20 %	14 %
március 19. TNS-SOFRES	31 %	24 %	22 %	12 %
március 27. LH2	27 %	27 %	20 %	12 %
április 6. CSA	26 %	23,5 %	21 %	16 %
április 8. IFOP	29,5 %	22 %	19 %	14 %
április 17. CSA	27 %	25 %	19 %	15,5 %
április 19. TNS-Sofres	28,5 %	25 %	19 %	14 %
április 20. LH2	27 %	26 %	17 %	16 %
április 20. IFOP	28 %	22,5 %	20 %	13 %
április 20. CSA	26,5 %	25,5 %	16 %	16,5 %
Az első forduló eredményei	31,2 %	25,9 %	18,6 %	10,4 %

3. táblázat Közvélemény-kutatások a második forduló előtt

	Sarkozy	Royal
április 22. BVA	52 %	48 %
április 25. Ifop	53 %	47 %
április 26. TNS-Sofres	51 %	49 %
április 26. CSA	52 %	48 %
április 30. LH2	52 %	48 %
április 30. Ifop	53 %	47 %
<i>május 2.: tv-vita</i>		
május 3. OpinionWay	54 %	46 %
május 3. CSA	53 %	47 %
május 4. TNS.Sofres	54,5 %	45,5 %
május 4. Ifop	53 %	47 %
május 4. Ipsos	55 %	45 %
május 4. BVA	55 %	45 %
végeredmény	53,1 %	46,9 %

(forrás:wikipedia.fr)

4. táblázat Átpártolás a második fordulóban

	Bayrou szavazói	Le Pen szavazói	Nem szocialista baloldal
Szavazás Sarkozyre	40 %	66 %	10 %
Szavazás Royalra	40 %	15 %	70 %
Érvénytelen, nem ment el	20 %	19 %	20 %

(forrás: Sofres)

II. Kampánystratégiák

A majdnem 19 millió megszerzett szavazattal, azaz 53,1 százalékkal megválasztott Nicolas Sarkozy az V. köztársaság bal-jobb összecsapásainak egyik legnagyobb győztese. Csak de Gaulle tábornok ért el jobb eredményt 1965-ben, az V. köztársaság első közvetlen elnökválasztásán (55,2 százalék). Sarkozy második fordulós eredménye jobb, mint Chirac 1995-ös sikere (52,6 százalék) és Valéry Giscard d'Estaing 1974-es győzelme (50,8 százalék). Az előbbieknél nagyobb részvételi arány még nagyobb legitimitást ad a részben magyar származású politikusnak. Több mint kétfélmillió szavazattal többet kapott baloldali riválisánál.

1. Sarkozy stratégiája

1.1 Sarkozy győzelmének okai

a) Sarkozy programja a francia társadalom állapotának, félelmeinek nagyon alapos ismeretére épült. A politikus tisztában volt azzal, hogy az egyre nyitottabbá váló, globalizált világban, az értékek relativizálódásának idején a franciák egy jelentős része az eligazodást segítő támpontok nélkül maradt – politikai és szociális értelemben egyaránt.

b) Ebből az elemzésből kiindulva a jobboldali jelölt programjának pillérévé a **nemzeti identitást, az erkölcsöt, a tekintélyt, a tiszteletet, a munkát tette**. Ezt a világos nézetrendszert eréllyel képviselte, gyakran elszakadva a „politikailag korrekt” bikkfa nyelvtől. Ez komoly változás az 1981 óta az országot vezető Mitterrand-Chirac generáció politikájához képest. **A mostanáig uralkodó felfogás sokszor megakadályozta, hogy jó néhány, időközben a francia társadalom legfontosabb problémájává előlépett kérdésről (bevándorlás, közbiztonság, az állam tekintélyének erodálódása) nyílt, tabumentes politikai vita indulhasson.**

c) Sarkozy a tenni akarásra, az energiára, **a mítoszrombolásra** (gondoljunk csak az 1968-as diáklázadás eredményeit megkérdőjelező mondataira) **épülő stílusa**, amely párosult a fent vázolt szakítás hangoztatásával, sok szavazót meggyőzött.

d) A politikus folyamatosan **„komplexus nélküli jobboldalról” beszélt**. A jobboldali törzsközönségnek kedves témák (nemzet, haza) mellett kampányába beemelte a baloldal korábbi, és Sarkozy diskurzusa szerint mára elhagyott értékeit (**munka, köztársasági érzület**). A két forduló között világossá tette, hogy új politikájának alapja **a hagyományos törésvonalak fölötti átlépés** lesz, s ez a szemlélet tetten érhető kormányának összetételében. Sarkozy nemcsak UDF-es, centrista politikusokat nevezett ki François Fillon első és második kormányába, hanem baloldaliakat is. A nyitás politikájának elkeresztelt manővernek természetesen taktikai megfontolásai is vannak, de nem kétséges, hogy Sarkozy valóban a pártkeretek átlépésére törekszik. Bár kormányában első vonalbeli szocialista nagyágyú nem vállalt szerepet, a népszerű szocialista Bernard Kouchner külügyminiszteri, vagy a baloldali nőjogi aktivista Fadela Amara államtitkári kinevezése a lakáshelyzetért és a városért felelős minisztériumban sokakat meggyőzött Sarkozy nyitási szándékainak komolyságáról.

e) Sarkozy győzelméhez hozzájárult **az UMP-szavazók mindkét fordulóban megtapasztalt fegyelmezettsége**. Ehhez a szilárdsághoz adódott hozzá a Front National-szavazók körülbelül 60 százalékának átpártolása, valamint az UDF-szimpatizánsok felének második fordulás támogatása (lásd a négyes számú táblázatot). Azaz: Sarkozy a magyarországinál is színesebb, tagoltabb francia jobboldal minden áramlata számára elfogadható jelöltként pozícionálta magát, ehhez jött a centrista bázis egy nagyon komoly szelete.

1.2 A kampány felépítése

A megfigyelők már a választás előtt megegyeztek abban, hogy a leghatékonyabb kampány Sarkozyé. Royallal ellentétben sikerült megtalálni az egyensúlyt Sarkozy hátterének három pillére (a Belügyminisztérium, az UMP és a kampánystáb) között. Az UMP jelöltjének

legnagyobb erőssége az állandó, koncentrált és precízen tervezett médiajelenlét volt.

Professzionális kampányának ritmusát Sarkozy maga adta. Bejelentéseinek, kommunikációs üzeneteinek továbbvitelét a kíváncsi (és sok esetben nem éppen ellenséges) sajtó biztosította. **Naponta megtartott stábértekezletein csapatának tagjai kiemelt figyelemmel kísérték az ellenfél mozgását, és Sarkozy pozicionálását mindig ahhoz képest végezték el. A pozitív üzenetek megfogalmazását, az ellenfél kritizálását témafelelős szövivők biztosították.** Így lehetett tudni, hogy egészségügyi, költségvetési kérdésekben például Xavier Bertrand, bevándorlási témákban a később igazságügy–miniszterre kinevezett, algériai családból származó Rachida Dati reagált, javasolt vagy kritizált (ezt a rendszert megpróbálta átvenni idővel Royal is, de a belső megosztottság miatt nála ez nem volt hatékony). **Összefoglalva: a jelölt kampányának fő jellemzője az üzenet megfogalmazásának központosítása (mindig Sarkozy javasol, de az ellenféllel a legritkább esetben foglalkozik). A program pontjait aztán témafelelősök erősítették föl és vitték tovább.**

Sarkozy rugalmassága azt is biztosította, hogy nagyobb feltűnés nélkül változtathasson irányt az **előkampányban**. A 2006-os év folyamán központi üzenete a „szakítás” („rupture”, kimondatlanul Chirac-kal) volt, amely elsősorban a saját politikai táborának nem is annyira burkolt kritikájaként fogható föl. Ezzel együtt ebben az időszakban törte le a személyével szembeni (igaz, meglehetősen gyér) ellenállást, és tette kétségtelenné, hogy ő fog ringbe szállni a végső küzdelemért. Ebben az időben **több olyan javaslatot is tett, amelyek a hagyományos gaulle-ista fölfogással történő szakítást jelképezték.** A cél feltehetően az volt, hogy kifogja a szelet azoknak a vitorláiból, akik a kormány bizonyítványának közepességéért Sarkozyt akarták felelőssé tenni. Az elképzelés ugyanis többször bevált az elnöki posztra pályázó miniszterelnökök ellen. **2007 elején azonban finom újrarahangolás következett,** saját táborának összegyűjtése után immár az volt a feladat, hogy Sarkozy **elnöki képességeit mutassa meg a pártján és politikai családján kívül eső többségnek.** Ekkor lett kampányának jelszava az „Ensemble tout devient possible” (Együtt minden lehetővé válik). A politikus nagy erénye volt, hogy a korábbi évek folyamatos médiajelenléte ellenére nem fogyott ki az üzenetekből. Ebben az időszakban is tudott újat mondani; a nemzetről,

Európáról, a munkáról, a fiatalokról, a lakáshelyzetről, a bevándorlásról.

A kampányközpont fölavatásával (január 15.) egy időben Sarkozy kampánycsapata fölállított egy **szűk körű stábot, amelynek kizárólagos feladata Royal programjának és nyilvános szerepléseinek folyamatos kritizálása volt.** A politikusok, elemzők, szakmai följegyzések gyártására képes technokraták alkotta csapat mindennap kétszer, reggel és este nyolc órákor ülésezett, hogy számba vegye a lehetséges ellentámadási pontokat.

1.3 Új kampányeszközök

A választási kampány egyik nagy újdonsága volt az internet alapú kommunikáció és közösségszervezés általánossá válása, profizmusa. Míg a kisebb jelöltek blogjukban, honlapjukban a hiányzó sajtóháttér megteremtését remélték, a nagy jelöltek közösségépítésre használták a világhálót – meglepő sikerrel. Ezen a területen (is) szoros volt a verseny Royal és Sarkozy között, de megítélésünk szerint ez utóbbi volt az innovatívabb. Sarkozy már UMP-elnökké választása után nagy hangsúlyt fektetett az internet alapú politikai kommunikációra (ő volt az első francia politikus, aki interjút adott egy blogger-újságírónak). Sarkozy csapata **a sarkozy.fr kialakításával nemzetközi szinten is újat alkotott.** Az önálló, NS TV-nek nevezett kommunikációs csatorna a beavatottság érzetét keltette a honlapra látogatókban, hiszen a folyamatosan kiváló minőségű videókkal föltöltött oldalon jóval többet lehet megtudni Sarkozyról, mint a többi médiumban. **A sarkozy.fr köré aztán egész hálózat épült,** amely egymással is kommunikáló aktív felhasználók vagy csak kíváncsi érdeklődők tíz-és százezreit kötötte össze, jelentősen meggyorsítva Sarkozy programjának, üzeneteinek terítését, az aktivisták toborzását.

suportersdesarkozy.com

A honlap neve magyarul kb. „Sarkozy szurkolói”. Az ötlet abból a fölismerésből született, hogy az elnökválasztás meghatározó tényezői lehetnek az interneten szerveződő közösségek. **Franciaországban hárommillió blog, nyolcmillió rendszeres internetes politikafogyasztó van,** akiknek meggyőzése kulcsfontosságú a végső sikerhez. A honlap

olyan multimédiás platform, ahol a párthoz nem, vagy csak lazán kötődő szurkolók (azaz nem a párttagok) minden szükséges információt és segítséget megkaptak ahhoz, hogy saját szurkolói csapatot hozzanak létre. Ezek a csapatok aztán **autonóm módon akciókat végeztek környezetükben** (barátok meggyőzése a központtól kapott érvek, programrészletek – munka, otthonteremtés, közbiztonság – segítségével, szórólap-osztogatás, stb). Vagy éppen **saját blogjukat állíthatták a közös cél szolgálatába** (ehhez bannereket, kép- és hangfelvételeket juttatott el a központ hozzájuk) és megfelelő segítséget, útmutatást kaptak ahhoz, hogy a weben képviseljék Sarkozy programját. **A központ olyan webes felületet is létrehozott, ahol a csapatok „ötletelhetek”, új akciókat is kitalálhattak, illetve megoszthatták egymással tapasztalataikat.** A szurkolói csoportokat egy csapatfőnök vezette, ő tartotta a kapcsolatot a központtal, ő toborozta a tagokat. Ha valaki egy, már létező csapat tagja akart lenni, kiválaszthatta, hogy lakóhelyéhez, érdeklődési köréhez melyik esik a legközelebb. **Ha a közösség vezetője elfogadta a jelentkezést, a tag megkapta személyes kódját, amellyel hozzáférhet a közös webfelületéhez, az anyagokhoz, részt vehetett egy akció előkészítésében, a végrehajtásban, stb. Csapatfőnök az lehetett, aki vállalta, hogy öt tagot toboroz, erre egy hónapot kapott.** Amint ez megvolt, a központ elfogadta a jelentkezést, és kezdődhetett a munka. A legeredményesebb csapatfőnökök politikusokkal találkozhattak, részt vehettek szemináriumokon, továbbképzéseken. **A hivatalos adatok szerint majd 3 ezer csapatban 270 ezer szurkoló vett részt a közös munkában (az eredeti cél 20 ezer csapatba szervezett 500 ezer szurkoló volt).**

agoraelles.com

UMP által már 2006 márciusában létrehozott blog kifejezetten nőknek szólt. Önálló „vallomások” résszel, ahol a legkülönbözőbb társadalmi helyzetű nők mondják el, miért támogatják Sarkozyt. Külön szekciót alakítottak ki a program megbeszélésére, videókkal, stb. A blogban aktívan részt vettek az UMP női politikusai, ők mutatták be az UMP nőket érintő javaslatait.

ump-don.com

Külön honlap készült az adományozás koordinálására. A párt részletesen elmagyarázta, mire szolgál az állampolgár támogatása. „15 eurós adományának köszönhetően 600 e-mailt tudunk elküldeni, 30 euróval 1500 brosúrát tudunk kinyomtatni, 80 euró 300 levél feladását teszi lehetővé, 150 euró adomány révén 1000 újságot lehet kinyomtatni és postázni”. A gyűjtést megkönnyítette, hogy Franciaországban az adományt le lehet írni az adóból.

1.4 Nicolas Sarkozy gazdasági programjának főbb elemei

Nicolas Sarkozy interneten is terjesztett, népszerűsített programjának központi gondolata a gazdaság dinamizálása volt. A szocialisták szolidaritásnak nevezett, Sarkozy szerint mára jórészt asszisztenciává süllyedt társadalompolitikájának radikális kritikájával a politikus újat hozott a francia közéletbe. **Nem félt liberálisnak nevezni magát, de vehemensen tiltakozott a leegyszerűsítő értelmezések ellen.** Sarkozy ugyanis csak francia viszonylatban számít liberálisnak. Gazdasági miniszterként habozás nélkül közbeavatkozott, szembeszegült Brüsszellel is, amikor francia cégek és francia munkahelyek megvédésről volt szó (ld. példaként a csőd-közelbe jutott közlekedési eszközöket gyártó óriás, az Alstom esetét). Sarkozy legfontosabb gazdasági természetű javaslatainak szemügyre vétele azért is lehet érdekes a magyar megfigyelő számára, mert a munkára, az adózók körének szélesítésére, a vállalkozók terheinek könnyítésére vonatkozó programjának megvalósítása talán Magyarországon sem elképzelhetetlen.

a) Teherkönnyítés. A fő cél – amin hatalomra kerülve Sarkozy és csapata el is kezdett dolgozni –, hogy **senki jövedelméből ne vonjanak el 50 százaléknál többet.** Xavier Bertrand, Sarkozy gazdasági ügyekben illetékes szóvivője már a kampány elején úgy nyilatkozott, hogy **a jelenleg örökösödési adó megfizetésére kötelezettek 95 százaléknál eltörölik ezt az adónemet.** A másik fő cél: **a munkabéreket terhelő adók csökkentése,** s az így felszabaduló anyagi eszközökkel új munkahelyek teremtése.

b) **Az új munkahely-szerződés korrekciója** (CNE). A munkaerőpiac nyitottabbá tételét szolgáló szerződésformát az előző, jobbközép kormány vezette be. A formula lehetővé teszi a munkaadóknak, hogy az első két évben indoklás nélkül elbocsáthassák az újonnan fölvetett alkalmazottaikat. A szakszervezetek ezt erősen sérelmezték. A CNE ugyanakkor lehetővé tette, hogy 250 ezer új munkahely jöjjön létre a majd' két évtizede 10 százalék körüli munkanélküliséggel sújtott Franciaországban.

c) **A sztrájkjog szigorítása.** Az európai viszonylatban is alacsony taglétszámú francia szakszervezetek sikeresen védtek meg pozícióikat, s kritikusaik szerint túlságosan gyakori sztrájkjaik sokat ártnak az országnak. Ezért Sarkozy javaslata szerint törvénymódosítással kell szűkíteni a közszolgáltatók (posta, tömegközlekedés, energiaszolgáltatók, vasút) és az egyetemek sztrájkjogait. A reformjavaslat alapja szerint minden egyes **megkezdett sztrájk nyolcadik napján szavazni kell a folytatásról**, s ha a munkavállalók többsége a befejezés mellett szavaz, nem lehet továbbfolytatni a tiltakozást (az eddigi gyakorlat szerint az agresszív szakszervezeti keménymag rákényszerítette akaratát a már inkább dolgozni akaró többségre).

d) **Több munka, több jövedelem.** A szocialista Jospin-kormány által elfogadott 35 órás munkahét gyakorlatilag büntette a túlórákat vállalókat. Sarkozy a törvény korlátait **lebontva javasolta, hogy lehetőség legyen nagyobb bér ellenében többet dolgozni.** Így a jövőben egy minimálbér körüli összeget (1200-1300 euró) kereső munkavállaló heti plusz négy órát dolgozva évente négyezer euróval többet vihet haza.

e) **ÁFA-emelés.** Az elnöki program a társadalombiztosítás új ágának létrehozásával számol, amelyből elsősorban a gyorsan öregedő népesség **új típusú egészségügyi kiadásait fedeznék.** Ennek költségét német mintára az általános ÁFA-kulcs emelése adná (bár konkrét számot nem említene a szövegek, némi támpontot ad a német példára való hivatkozás: ott idén január elsejétől 16-ról 19 százalékra emelték a legalacsonyabb általános forgalmi adót).

2. Royal stratégiája

2.1 A baloldal kudarcának okai

46,9 százalékkal Royal az V. köztársaság elnökválasztásinak egyik leggyöngébb baloldali szereplője. Csak Mitterrand szerzett kevesebbet 1965-ben de Gaulle tábornok ellen (44,8 százalék). Royalnál jobban szerepelt a Chirac által legyőzött Jospin 1995-ben (47,4 százalék), és az 1974-ben Valéry Giscard d'Estaing által legyőzött Mitterrand (49,2 százalék).

a) Miközben Royal meglehetősen hatásos kampányt folytatott riválisai (Dominique Straus-Kahn, Laurent Fabius) ellen a szocialista párt belső választása előtt, hivatalos jelöltté válását (2006 vége) követően **számos – elsősorban a külpolitikával kapcsolatos – hibát vétett**. Ezek a ballépések rombolták a választók Royal kormányzási képességébe vetett hitét. A két forduló között készült felmérés szerint csak a választók 40 százaléka gondolta úgy, hogy megvan benne az elnöki tisztség betöltéséhez elengedhetetlen tehetség, tapasztalat (Sarkozyról 69 százalékauk mondta ugyanezt).

b) A francia baloldal nem vonta le a számára katasztrofális 2002-es választás konzekvenciáit (emlékezetes, akkor Lionel Jospin be sem jutott a második fordulóra, és a nemzetgyűlési választásokat is elvesztették a szocialisták). A párt nem vitte végig ideológiai, stratégiai megújulási folyamatát. **Royal elnökjelöltté választása valójában csak látszatmegújulás volt: a szocialisták nem sokat tettek annak érdekében, hogy Európa többi szociáldemokrata pártjához hasonlóan reformista, modern irányt jelöljenek ki maguknak**. Nem számoltak le európai összehasonlításban is kirívó etatizmusukkal, és továbbra is stratégiai szövetségesként tekintettek a gyakorlatilag megsemmisült kommunista pártra. Bár Royal próbálta a megújulást föl vállalni, kísérletei inkább szolgáltak annak bizonyítására, hogy a régi gárdát képviselő „elefántokkal” (azaz a szocialista párt többi meghatározó vezetőjével) áll szemben, világos alternatívát ő sem mutatott fel.

c) A kampány végén Royal által is föl vállalt **Sarkozy-ellenesség** – bár népszerű lehetett a szélsőbaloldali körökben – **egy idő után azt a képet erősítette meg a választókban, hogy a baloldalnak kevés a mondanivalója fontos társadalmi kérdésekben**, stratégiája kimerül az ellenfél démonizálásában.

2.2 Royal útja a kudarcig

A szocialisták jelöltjének kiválasztása legalább két szempontból is meglepő volt. Elsősorban azért, mert Royal politikai profilja teljesen eltér az Elysée-palotát megcélzó korábbi jelöltektől. Jóllehet tapasztalt harcosnak számított és végigjárta az V. köztársaságban szokásos lépcsőfokokat (Elysée-i kabinet, képviselőség, miniszteri tárca, régióelnökség), soha nem számított a szocialista párt vezetői közé. Soha nem állt egy párton belüli irányzat élén (a PS-ben hagyományosan is több irányvonal létezik, beazonosítható programmal, vezetőséggel), nem volt a párt valamely vezető testületének az elnöke (kivéve egy rövid intermezzót 1994-ben, amikor a párt mini-parlamentjének számító, országos tanács munkáját irányította). A baloldali kormányok idején nem irányított fajsúlyos tárcákat (belügy, külügy, pénzügy).

Viszonylag szerény (vagy legalábbis nem kiemelkedő) politikai előélete miatt a párt tagságának döntése, azaz hivatalos jelöltté válása előtt **riválisai, de a média egy része is könnyűsúlyúnak ítélte**. Sokan azt hangoztatták, nincs meg a megfelelő tapasztalata. **Többen továbbmentek és önjelöltnek, vagy egyszerűen médiakreálnánynak tartották**. A legjobb bizonyíték erre, hogy a neves politikai kommentátor, Alain Duhamel lehetséges szocialista elnökjelöltekről szóló 2005-ös könyvében Royalt meg sem említette. A második, igazi meglepetést az a tény jelentette, hogy 2006 végén az egyik, végső győzelemre is esélyes nagy párt egy fiatal nőt állított sorompóba, ami szokatlan volt a nők politikai szerepvállalásától szinte irtózó francia közéletben. A 2002-es nemzetgyűlési választásokon megválasztott képviselőknek mindössze 12 százaléka volt nő (a szám nagyjából megegyezik a magyar arányokkal). Miközben egy 2000-ben elfogadott törvény értelmében már a képviselőjelöltek között fele-fele lenne az ideális megoszlás. A pártok nem tudják vagy nem

akarják teljesíteni a kvótát, ezért inkább befizetik a költségvetésbe a rájuk kirótt büntetéseket. A 12 százalékos aránnyal Franciaország az európai országok közül a huszonegyedik, a világon a 84-ik. Ráadásul egy női köztársaságielnök-jelölt kiválasztásának eddig nemcsak gyakorlati és politikai előfeltételei hiányoztak, hanem a pszichológiai tényezők sem kedveztek. A francia elnökválasztásnak (amelyet de Gaulle tábornok egy ember és egy nép találkozásának kivételes pillanataként írt le) kétségkívül van valami háborús, törzsi azaz: maskulin jellege. Mindkét potenciális hátrány – viszonylagos politikai tapasztalatlanság és a francia közélet férfidominanciája – ellenére azonban Royalt a tagok több mint 60 százaléka megválasztotta a szocialista párt hivatalos jelöltjének 2006 decemberében. Megnevezését a szocialista párt határain túl is, az egész baloldalon kedvezően fogadták. Az akkori felmérések szerint a baloldaliak, de a jobboldaliak szerint is Royal az egyetlen, aki le tudja győzni Sarkozyt. Adódik a kérdés, miért emelték pajzsra, miközben vetélytársai (Laurent Fabius és Dominique Strauss-Kahn) nagy tapasztalattal rendelkező, rutinos politikusnak számítottak.

Kiválasztásának, népszerűségének legvalószínűbb magyarázata az, hogy ami a „régii” politika szempontjából hátránynak tűnt, azt a párttagok és a szimpatizánsok egyaránt előnynek értékelték. Párton belüli hálózatának gyöngesége a hagyományos irányzatok közötti megosztottságon való fölülemelkedésnek, kormányzati tapasztalatlansága frissességnek tűnt. Úgyesen fölépített imázsának elemei – fiatal, családanya, élettársi kapcsolatban él – mind azt sugallták, modern, az átlag franciára hasonlító politikus száll harcba. Bár ő is a hagyományos francia politikus- és elítképzőt, az ENA-t végezte el (École National d'Administration – Nemzeti Államigazgatási Főiskola), Royal a hagyományos, hideg technokrata kép ellentétét építette fel magáról. Párizsi tapasztalatunk szerint széles körben elterjedt vélekedés volt Royal népszerűségének növekedése idején, hogy bár politikusról van szó, egy négygyermekes családanya soha nem szakadhat el az átlag franciák hétköznapi gondjaitól. A szocialista politikus azért is volt képes megszólítani a közösségi képzeletet, mert az elmúlt években fokozatosan megváltozott a franciák jó vezetőről alkotott felfogása. Immár kevésbé a nagy célokat kijelölő, a nemzet fölött lebegő de Gaulle vagy Mitterrand-szerű (de Chirac is idesorolható) „államférfi” az eszmény, hanem a hétköznapi emberekkel párbeszédet folytató, fiatal, dinamikus politikus.

A közösségi elvárás erősen skandinávizálódott, s ennek az elvárásnak Royal tökéletesen megfelelt. **A mindenki által érthető nyelven beszélő jelölt kampánya jórészt arra alapozódott, hogy a leadershipgel kapcsolatos új elvárásoknak megfeleljen. Hangsúlyozott kívülállósága, egyszerűsített nyelvhasználata mellett a politikus a programírásban a közelségre, és a felfogása szerinti modernség kommunikálására helyezte a hangsúlyt.**

Ebből a felfogásból sarjadt ki az az ötlet, hogy az elnöki program ne felülről-lefelé készüljön, azaz a politikai elit javasolja a választóknak, hanem fordítva. **Royal programja a hivatalosan „résztevő vitáknak” nevezett, leginkább lakossági fórumokra emlékeztető beszélgetéssorozatok alatt kristályosodott ki** (aztán persze kiderült az is, hogy a programpontok egy részét már a folyamat vége előtt megírták). Ebből a szempontból kétségkívül adódik a párhuzam a Fidesz 2006-os programkészítési gyakorlatával. **Royal modernsége és politikai frissessége azonban valójában a szocialista párt egy igen komoly strukturális gondját fedte el.** Az egymással folyton viszálykodó áramlatokból álló, és ezért több alapkérdést (nemzethez, államhoz, piacgazdasághoz való viszony) nem tisztázó **PS nem képes egységes és koherens programot ajánlani a választóknak.** Ebben az értelemben Royal nem szintetizált, csak kerülte a kínos kérdésekre adandó válaszokat (35 órás munkahét, bevándorlás, gazdaság dinamizálása), nehogy konfliktusokat gerjessen saját táborában. A stratégia hátrányait érzékelve ugyanakkor igyekezett is elszakadni pártjától: ez a szándék vezetett olyan javaslatokhoz, amelyek egy nemzeti radikális jelöltnek a becsületére váltak volna (példaként említhetjük a fiatal bűnelkövetők katonai asszisztenciával történő átnevelését). Csakhogy ez a politizálás sokkolta a baloldal egy jelentős részét, sokakat elbizonytalanított Royal vezetési képességeivel kapcsolatban, miközben nem volt képes újabb szavazókat megszólítani.

2.3 Az államfői kompetencia hiánya

A szocialista jelölt kampánystratégiájának kialakításakor stábja egyik legnagyobb gyöngeségének azt tartotta, hogy nincs megfelelő külpolitikai tapasztalata. Holott a sajátos francia fél-elnöki rendszerben – a védelmi politika irányítása mellett – a köztársasági elnök legfontosabb feladata a nemzetközi kapcsolatok alakítása. Ezért Royalnak számos külföldi utat szerveztek, több külföldi politikussal találkozott és rendszeresen megszólalt az éppen aktuális nemzetközi kérdésekben. Ám az előny megszerzése helyett ezek az alkalmak általában magyarázkodásra kényszerítették a jelölt csapatát, amit Sarkozy kíméletlenül ki is használt. Meglepő módon a listát a Gyurcsány Ferenc őszi beszédének napvilágra kerülésekor mondott royali szavak nyitják.

- 2006. szeptember 19. Royal szerint Gyurcsány Ferencnek le kellene mondani a napvilágra került balatonőszödi hazugságbeszéd miatt. Hivatalos megütközés az UMP-ben, alig palástolt ellenérzés a szocialistáknál. A francia politikában nem szokás nyilvános ítéletet mondani egy másik európai ország vezetőjéről. Kampányigazgatója, Jean-Louis Bianco szerint ez pozitív, hiszen Royal „felrúgja a megszokásokat”.
- 2006. november 6. Iráni atom. A szakmai közvélemény legnagyobb megdöbbenésére Royal kijelentette, hogy Irán „nem használhatja polgári célokra sem a nukleáris energiát” és megígérte, hogy elnökké választása esetén mindent megtesz a betiltás érdekében.
- 2006. december 1. Kettős beszéd Libanonban. A francia katonai erőket is magában foglaló libanoni ENSZ békefenntartóknál tett látogatása során Royal kijelentette, „azonnal meg kell szűnniük az izraeli gépek libanoni járőrözésének”. Néhány órával később, már tel-avivi tárgyalási után úgy nyilatkozott, az izraeli harci gépek repülései „Izrael állam biztonságát szolgálják”, így azok ellen senki nem emelhet kifogást.

- 2006. december 3. Asszisztálás antiszemita beszédhez. Szintén Libanonban egy nyilvános sajtómegbeszélésen szó nélkül hagyta, hogy egy Hezbollah-képviselő a zsidó állam libanoni politikáját a náci Németországhoz hasonlította. Később Royal azzal védekezett, hogy a teremben ülő újságírókkal ellentétben nem hallotta az inkriminált mondatokat.
- 2006. december 4. Royal támogatásáról biztosította a palesztin területek és Izrael közé felhúzott falat.
- 2007. január 6. A kínai bíróságok dicsérete. Kínai útján Royal megdicsérte a kínai bíróságok ítélethozatali gyorsaságát és szembeállította a francia igazságszolgáltatás lassúságával. A kijelentés nagy felháborodást keltett emberi jogi szervezeteknél, hiszen köztudott, hogy Kínában gyorsított eljárásban ítélnék halálra embereket.
- 2007. január 22. Quebec szuverenitása. André Boisclairrel, a quebec-i szeparatista párt vezetőjével történt találkozása után a szocialista politikus hitet tett Quebec függetlensége mellett. A téma nagyon kényes Kanada számára, hiszen már kétszer, 1980-ban és 1995-ben rendeztek népszavazást a francia nyelvű provincia elszakadásának kérdésében és a nemek mindkét alkalommal győztek. Stephen Harper kanadai miniszterelnök szerint „teljességgel szokatlan, hogy egy külföldi politikus beleavatkozzon más demokratikus országok belügyeibe.”
- 2007. január 27. A francia hadászat felületes ismerete. Az egyik rádióadón fölített kérdésre – hány atom-tengeralattjárója van a francia haditengerészetnek –, Royal azt válaszolta, hogy egy. A valóságban tíz tengeralattjárója van Franciaországnak.

2.4 Kampánygondok

Sarkozy csapatának professzionalizmusával szemben Ségolène Royal kampányának legmeghatározóbb eleme a bizonytalanság, az ingadozás volt. A kampánycsapat három meghatározó nehézséggel küszködött a hosszú menetelés során. **Az első gond a koordináció nyilvánvaló hiánya a szocialista vezérkar és Royal stábja között.** A politikus legitimációjának egyik fontos tényezője volt a hagyományos párt-elitől való különbözősége. A jelölt azonban a racionális határon túl is folytatta az elkülönülést: főhadiszállása, a boulevard Saint Germain 282 szám alatti iroda és a tőle néhány száz méterre, a Solferino utcában székelő szocialista párt között gyakorlatilag megszűnt a kommunikáció. Royal stábja időnként nem állt szóba az árulónak és gáncsoskodónak tartott központtal. Előfordult, hogy egy fontos kampánymegbeszélésről nem értesítették a párt vezetőjét, az első titkár Francois Hollande-ot, aki korántsem mellékesen akkor még Royal élettársa volt (a pár útjai azóta a négy közös gyermek ellenére különváltak).

A második probléma Royal kampányának rossz időzítéséből fakadt, a politikus néha komoly fáziskésében volt. Mikor a jelölt még a „párbeszéd és a meghallgatás” időszakában járt 2007 január-februárjában, a média már javában a programok összevetésével foglalkozott. Royal hátránnyal indult, hiszen míg Sarkozynek már kész javaslatai voltak, őt támadhatták ellenfelei (de néha párton belüli barátai is) azért, mert nem tudott konkrétumokat felmutatni. Ráadásul a szocialista jelölt csapata ebben a fázisban elsősorban a védekezéssel törődött, megelégedett annyival, hogy a március közepi, programadó villepinte-i beszéd után csak hájítsa a politikus javaslatainak költségvetési hatásaival kapcsolatos jobboldali kritikákat. A kedvezőtlen hatást csak erősítette, hogy a kampány kellős közepén a program pénzügyi tervezéséért felelős szocialista szakértő, Eric Besson Royal teljes alkalmatlanságára hivatkozva elhagyta a kampánycsapatot (Besson most François Fillon kormányában a közszolgáltatások jövőjének tervezéséért felelős államtitkár).

A harmadik látható hiba, hogy Royal és a PS is ragaszkodott a korábbi kampányokban (2004-es győztes regionális választás és a 2006-os belső választás) bevált sémákhoz. Royal sokáig nem vette észre, hogy az elnökválasztás jóval összetettebb és nagyszabásúbb, mint az előző két megmérettetés. Ennek a francia lapok által is megírt nyilvánvaló jele, hogy **Royal kezdeti stábja feltűnően kicsire sikeredett.** Ebből adódott, hogy nem is tudott megbirkózni a rá háruló feladatokkal. A februári átszervezés, kibővítés ennek implicit beismerése volt. Ekkor a korábban gyanúsnak értékelt, ezért parkoló pályán tartott tapasztalt szocialista politikusok is beszálltak a kampányba – Royal kifejezett kérésére.

3. A közép lázadása: Francois Bayrou stratégiája

Francois Bayrou, a centrista UDF elnökének és jelöltjének taktikája kezdettől fogva a jobb- és baloldal szembenállásának meghaladására, a nemzeti összefogás szorgalmazására épült. 2006 júniusában, pártja országos választmányának ülésén példaképként IV. Henriket említette (akiről az egyébként bölcsészvégzettségű politikus nagy sikerű könyvet is írt), mint aki megszüntette a katolikusok és protestánsok közötti vallásháborút. Elismerően beszélt Charles de Gaulle tábornokról, aki 1945-ben az ideiglenes kormányban együttműködött a kommunistákkal és a szocialistákkal.

Bayrou hosszú menetelése 2006 őszén kezdődött, amikor kiadta „A harmadik rend nevében” című beszédgyűjteményét, amelynek bevezető esszéjében saját politikáját pozicionálta. Eszerint a **„francia betegség” eredete az országot évtizedek óta kormányzó jobb- és baloldali elitek cinizmusában és korrupciójában keresendő.** Ezzel szemben ő a „klánok politikájának” meghaladását, új közéleti morált és programot ígért. Kampányában ugyanakkor elsősorban Sarkozyt támadta, mondván, az UMP kormányzása számos fontos társadalmi kérdésre nem adott választ. Eljárásnak ugyanakkor taktikai elemei is voltak: a jobboldali jelöltet azért támadta többek között, mert Sarkozy folyamatosan szipkázta el az UDF politikusait. Bayrou azt is számba vette, hogy potenciális szavazótáborának jelentős része

csalódott baloldali, előttük pedig illetl elfeledtetni, hogy oktatási miniszterként 1993 és 1997 között maga is egy jobboldali kormány tagja volt.

Taktikája komoly sikereket eredményezett. A felmérések szerint decemberben 8, január közepén 10, január végén 12, februárban 13, február végén 19 százalék, március közepén pedig 22 százalék volt a potenciálisan rászavazók aránya. Úgy tűnt, hogy harmadik emberként komolyan befolyásolhatja a választások kimenetelét, sőt, márciusban veszélyesen megközelítette Royalt. Folyamatos erősödésével változott az ellene alkalmazott taktika: **az UMP előbb hevesen támadta, majd egy idő után a közös múlt emlegetése került előtérbe. Sarkozy úgy fogalmazott, nagyon jól ismeri Bayrou-t, hiszen közös kormányzati felelősséget is vállaltak már. Ennek a stratégiának nyilvánvalóan az volt az értelme, hogy az UDF-jelöltjével esetleg szimpatizáló baloldaliakat elriassza, a jobboldaliakat pedig ne kísértse.** Royal hasonló utat járt be: a szocialisták előbb durván támadták Bayrou-t, jobboldali ügynököknek nevezték, az első forduló után azonban 180 fokos fordulat következett. A szocialista jelölt közös vitára hívta a centrista politikust, megválasztása esetén UDF-es miniszterek, sőt, miniszterelnök kinevezését ígérte. Ez a kijelentés azonban nagy fölhördülést keltett a szocialisták között, többen Royal jobbratulódásáról beszéltek. Ugyanakkor Bayrou is mindent megtett azért, hogy az UDF középjobb gyökereit maga mögött hagyva a baloldallal építse újra magát. Elképzelése az elnökválasztás első fordulójában 18,57 százalékra volt jó. A második fordulóra nem adott tanácsot választóinak, de személyes véleményét elmondta: eszerint nem fog Sarkozyre szavazni.

III. Mit üzen nekünk Sarkozy győzelme?

Nicolas Sarkozy több szempontból is nehéz helyzetből győzött a 2007-es francia elnökválasztáson. Legyúrta a kormányzati munka koptató hatásait. Belügyminiszterként – bár erős, néha túlfokozott kommunikáció kísérte tevékenységét – több fontos reformot indított el. **Sarkozy javította a rendőrség munkakörülményeit, szervezettségét, alapvető bűnözéssel ellenes törvényeket fogadtatott el, és a kriminalisztikai statisztikák is kedvezően változtak** – igaz, az ellenzék szerint ezt nem kis részben a számítási módszerek átalakításával érte el. Mindenesetre folyamatos médiajelenléte, reformtervei, a külvárosi lázadások idején tanúsított határozottsága a 2002-től kezdődő ciklus meghatározó kormányzati tényezőjévé tette Nicolas Sarkozyt. A politikus sikerrel különböztette meg magát mind a népszerűtlenné váló kormányfőktől (Raffarin, de Villepin), mind a ciklus végére önmagát (például az európai alkotmányról szóló népszavazás miatt) béna kacsza helyzetébe manőverező Chirac államfőtől. Sarkozy győzelmének – az összességében sikeres belügyminiszteri tevékenység mellett – másik stratégiai eleme volt a múlttal való szakítás föl vállalása. **Ezt a jelenséget méltán nevezhetjük a Sarkozy-paradoxonnak, hiszen ritkán fordul elő, hogy egy öt évig kormányon lévő politikus hitelesebben testesíti meg a változás ígértét, mint politikai ellenfele.** A magyar származású belügyminiszter nemcsak népszerűségi okokból jelezte különállását, politikája valóban gyökeres szakítást jelent a gaulle-ista politizálás, hagyományos, leginkább Chirac nevével fémjelzett módjával. Sarkozy olyan, korábban **még a jobboldalon is tabunak számító témákat vetett fel, mint a szélsőjobb szavazóinak republikánus útra való visszaterelése, a 68-as diáklázadás értékeinek nyílt megkérdőjelezése, óvatos piacpártiság, amely különösen szembeötlő Chirac elnök politikájával összehasonlítva.** (A francia köztársasági elnök a vele készült interjúkötetben például a liberalizmust, a szabad versenyt a kommunizmushoz hasonlóan károsnak ítélte).

Sarkozy fellépésének, a Chirac-féle politizálással való szakításnak az is hitelt adott, hogy egy idő után **nyílt háború dúlt a köztársasági elnök és turbulensnek ítélt minisztere között.** A játszmát azonban Chirac már a választási kampány megkezdése előtt nyilvánvalóan elveszítette (kénytelen volt például az UMP-elnökségének megszerzése miatt a kormányból

2004 őszén kiebrudalt Sarkozyt 2005 nyarán visszahívni). A Sarkozy iránti szimpátiát növelte az is, hogy **saját párttársai próbálták belekeverni egy sötét korrupciós ügybe**. A Clearstream-botrányról van szó, amelynek során a részben magyar származású politikus nevét odahamisították egy luxemburgi pénzintézet szigorúan titkos, kenőpénzeket kapott személyeket felsoroló listájára. Az ügyben de Villepin miniszterelnök ellen eljárás indult, egy volt titkosszolgálati tábornok szerint pedig a manőverről maga Chirac elnök is tudott. Noha a francia politikai élet bővelkedik a leszámolásokban, hasonlóan, nagyszabású lejáratai kísérletre régóta nem volt példa.

Nicolas Sarkozy tehát sikerrel elhárította a jelöltségét fenyegető veszélyeket és **miután összegyűjtötte politikai táborát maga mögött, beindította kampánygépezetét**. Egyrészt azt hangsúlyozta, hogy ő képes a Franciaország számára fontos változások, reformok elindítására (szerinte szocialista ellenfele a változatlanságot képviseli). Másrészt kijelölte azokat az elvi alapokat, amelyekből kiindulva elnöksége alatt véghez viheti az általa szükségesnek ítélt változtatásokat. Kampányának középpontjába emelte az állam tekintélyének visszaállítását, a munka rehabilitálását (szembeszállt például a szocialisták által bevezetett 35 órás munkahéttel), a francia nemzeti identitás megerősítését.

Sarkozy eszménye az erős, polgárait (például zavargásoktól, terrorizmustól) megvédeni képes állam, amely felelősséget érez minden egyes francia iránt, de igyekszik lebontani az egyén boldogulása előtt álló bürokratikus korlátokat (vállalkozások adóterheinek csökkentése, államapparátus lefaragása). Mindezt Sarkozy patrióta gazdaságpolitikával ötvözi, amely fontosnak tartja a versenyt, de vallja, hogy létezik nemzeti érdek a gazdaságban is. E felfogás szerint az állam jól teszi, ha meggátolja például monopóliumok kialakulását, vagy európai szinten lobbizik az amúgy jól teljesítő francia ipari ágazatok leépítése ellen. A megválasztása óta eltelt **időszak aktív gazdaságpolitikája, Sarkozy európai kezdeményezései ezekre a meggyőződésre vezethetők vissza**.

Sarkozy eszményeinek képviselőjére, közvetítésére, az üzenetek eljuttatására hatékony gépezetet épített ki. **Jól szervezett, ütőképes szervezetté tette pártját**, az UMP-t, s

Franciaországban korábban nem tapasztalt módon nagy hangsúlyt fektetett nemcsak internetes megjelenésére, hanem a hálózatos közösségépítésre is. **A részvétel, a közösségi cselekvés élményét kínálta minden szimpatizánsnak.** Nicolas Sarkozy megmutatta, hogy **a sokak által ósdinak megbélyegzett eszmények képviselése igenis lehetséges huszonegyedik századi módon,** hogy az értelmes politikai cselekvés határai nem szűkültek le végletesen. Nicolas Sarkozy személyében Franciaország irányítását egy olyan politikus vette át, aki nemcsak saját táborát reformálta meg, de készen áll arra is, hogy a hazája jövője szempontjából fontos változtatásokat végrehajtsa.

IV. Irodalom

- Ádám Péter: Franciaország alkotmányos rendje és politikai intézményei. Budapest, Corvina, 2006.
- Emmanuel, William: Nicolas Sarkozy. La Fringale du pouvoir. Paris, Flammarion, 2007.
- Koncz Attila: Miért Sarkozy? Budapest, Korona, 2007.
- La chute de la maison Royal. Autopsie d'une défaite. Paris, Balland, 2007.
- Nava, Massimo: Sarkozy l'homme de fer (trad. Jocelyne de Pass). Paris, Michalon, 2007
- Nay, Catherine: Un pouvoir nommé désir. Paris, Grasset, 2007.
- Reinhard, Philippe: Chirac, Sarkozy mortelle randonnée. Paris, First, 2005.
- Sarkozy, Nicolas: Ensemble. Paris, XO, 2007
- Sarkozy, Nicolas: Vallomások (ford. Lajtai L. László, Haas Lídia, Morvay Zsuzsa). Budapest, Századvég, Nicolas, 2007.
- A Centre de recherches politiques de Science-Po választási elemzései (<http://www.cevipof.msh-paris.fr/bpf/index.htm>)
- A L'Express, a Le Point, a Nouvel Observateur hetilapok számai